

СЕКЦІЯ 2 СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.92

Бунтова Н.В.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри готельно-ресторанної справи
Київського університету туризму, економіки та права*

ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

У статті висвітлено основні тенденції розвитку міжнародного ринку туристичних послуг. Представлений аналіз розвитку туристичної галузі на рівні макрорегіонів. Основну увагу приділено вивченню стану розвитку ринку туристичних послуг в Україні. Представлений рейтинг туристичних переваг іноземців при відвідуванні України.

Ключові слова: міжнародний туризм, Всесвітня туристична організація (ВТО), туристичний ринок, потенціал, в'їзний туристичний потік.

Бунтова Н.В. ПОТЕНЦИАЛ УКРАИНЫ НА МЕЖДУНАРОДНОМ РЫНКЕ ТУРИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ

В статье отражены основные тенденции развития международного рынка туристических услуг. Представлен анализ развития туристской отрасли на уровне макрорегионов. Основное внимание уделено изучению состояния развития рынка туристических услуг в Украине. Представлен рейтинг туристических предпочтений иностранцев при посещении Украины.

Ключевые слова: международный туризм, ВТО, туристический рынок, потенциал, въездной туристический поток.

Buntova N.V. THE POTENTIAL OF UKRAINE IN THE INTERNATIONAL TOURIST MARKET

The article reflects development of the main trends of the international market of tourist services. The analysis of the development of the tourism industry on the macro-level. The main attention is devoted to the study condition of tourism market development in Ukraine. Presented rating of tourist preferences of foreigners when visiting Ukraine.

Keywords: international tourism, WTO, tourism market, potential, inbound tourist flow.

Постановка проблеми. Туризм увійшов в XXI століття та став глибоким соціально-економічним і політичним явищем, який суттєво впливає на світоустрій та економіку багатьох країн і цілих регіонів. Туристичні потоки за останні роки за даними Всесвітньої туристичної організації (ВТО) досягли 1,087 млрд. прибуттів. Туризм став вигідною та високоприбутковою галуззю, на яку припадає 29% світового експорту послуг і 6% загального експорту товарів і послуг. Загальна експортна виручка від міжнародного туризму становить в середньому 1,4 трлн дол. США [1]. Більш як у 40 державах світу туризм є головним джерелом поповнення бюджету, а ще у 70-ти – однією з трьох основних статей бюджетних надходжень країни.

Згідно Всесвітньої туристичної організації (ВТО) Україна входить в число 15 країн-лідерів світу за обсягами залучення іноземних туристів. З огляду на локацію, геополітичний вплив на міжнародній арені та ажітаж навколо країни, нехай викликані негативними фактами, потенціал стати серйозним гравцем на європейському туристичному ринку в Україні величезний. Вітчизняний туризм, як відзначають фахівці, може щорічно поповнювати державний і місцеві бюджети мінімум на 10 млрд. дол. Тобто генерувати понад третину щорічних бюджетних надходжень, не кажучи вже про потенційний ефект для суміжних сфер.

Бюджет України на протязі вже багатьох років складає в основному не тільки дохід від галузей промисловості – левова частка грошей крутиться в сфері послуг. Але, на жаль, сьогодні керівництвом країни використовується хіба що кілька відсотків з цього потенціалу. Без єдиної державної програми

комплексного розвитку туристичної інфраструктури, яка включала б і систематизацію роботи готелів, і транспорт, і популяризацію країни на міжнародному рівні, Україна не зможе стати привабливою з точки зору іноземних гостей, що істотно знижує темпи приросту додаткових інвестицій в країну. Саме це й обумовило актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичну основу для проведення цього дослідження склали праці вітчизняних і зарубіжних фахівців, таких як Е. А. Балашова, О. П. Єфімова, Н. І. Кабушкин, Г. А. Бондаренко, Л. А. Короленко, А. Л. Лісник, А. В. Чернишов, С. С. Скобкин, К. Барроу, Г. Валлен, Дж. Уолкер.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є аналіз розвитку сучасного міжнародного ринку туристичних послуг, а також оцінка туристичного потенціалу ринку послуг України.

Виклад основного матеріалу дослідження. У світовій системі господарства туризм сьогодні має провідні позиції. За оцінками Всесвітньої туристичної організації (ВТО), уже наприкінці 2000 р. туризму відводилося перше місце серед галузей світового господарського комплексу за обсягом експорту товарів та послуг. На туризм припадає близько 12% загальносвітового валового продукту і 7% світових інвестицій. Безпосередньо у світовій сфері туристичних послуг зайнято понад 260 млн. осіб, що становить 10% працюючих.

З огляду на стабільно позитивну динаміку у розвитку міжнародного туризму, експерти ВТО зробили прогноз про те, що цей сектор економіки вже в найближчі десятиліття вийде на перше місце за питомою вагою в обсязі світового експорту. У той же час

туристична індустрія, яка демонструвала значний підйом в останні десятиліття, починаючи з 2008 року зазнала певний спад, пов'язаний зі світовою фінансовою кризою. Він став причиною скорочення реальних доходів частини населення та посилення тенденції економії у споживачів. Як наслідок, схильність людей до подорожей зменшилася, туристичні маршрути все більше стали обмежуватися територією своєї країни, що негативно вплинуло на розвиток індустрії туризму ряду країн. Поряд з тим останні результати досліджень ВТО дають можливість стверджувати, що, незважаючи на кризові явища, тенденція поновлення туристичної індустрії буде зберігатися. Число туристичних мандрівок по всьому світі до 2020 року перевищать 1,4 млрд., а до 2030 року – 1,8 млрд. Туристи витратять на свої подорожі більше 2 трлн дол. США [2].

Найбільш швидко розвиненим є Азіатсько-Тихоокеанський регіон, тоді як на Європейській макро-регіон припадає лівова частка всіх доходів (42,2%) і прибуттів (51,8%); п'ять європейських країн входять в десятку найбільш відвідуваних країн світу (Великобританія, Франція, Італія, Іспанія, Німеччина). Половина світового зростання туристичних витрат припадає на Китай, Росію та Бразилію (40 млрд дол. США) [1].

Починаючи з 2010 року число міжнародних туристичних прибуттів, незважаючи на геополітичні та економічні виклики, зростає в середньому на 5% на рік, – тренд, який сприяє зростанню економіки, експорту та створення більшої кількості робочих місць.

Міжнародний туризм досяг нового максимуму в 2015 році. Згідно з останніми даними Всесвітньої туристичної організації WTO в 2015 році майже на 50 млн. більше туристів подорожувало по закордонних напрямках у порівнянні з даними 2014 року.

Кілька країн-донорів туристів очолили зростання туристичних витрат в 2015 році, що стало наслідком посилення національної валюти та економіки. Серед основних країн-донорів Китай очолив зростання туристичних витрат, чому сприяв високий рівень економічного зростання з 2004 року. Основними туристичними напрямками, які виграли від економічного зростання Китаю, стали Японія і Таїланд в Азії, а також США та європейські країни.

З іншого боку, країни, які раніше були важливими донорами туристських витрат – Росія та Бразилія – в 2015 році продемонстрували зниження. Це стало відображенням непрості економічної ситуації в цих країнах та зниження курсу рубля і реала по відношенню практично до всіх інших валют.

Якщо говорити про традиційні розвинені країни-донори туристичних витрат, то зростання витрат туристів із таких країн, як США (+9%) та Великобританія (+6%), був обумовлений посиленням національної валюти та зростанням економіки. Зростання витрат туристів з Німеччини, Італії та Австралії було нижчим (+2%), а з Канади і Франції – дуже слабким.

Аналітики прогнозують зміни в туристичному секторі в різних регіонах світу, що буде пов'язано з геополітичними процесами. Так, за прогнозами туристичний потік в країни Близького Сходу буде поступово знижуватися, що пов'язано перш за все з питаннями безпеки в регіоні.

Оцінюючи потенціал індустрії туризму, слід зазначити, зокрема, що будь-які соціальні та економічні потрясіння жодним чином не впливають на незмінне вже протягом багатьох років зростання міжнародного туристичного ринку як за числом мандрівників та відпочиваючих, так і за надходженнями від цих та супут-

ніх видів економічної діяльності. Так, в минулому році подорожував кожен сьомий мешканець Землі, і цей мільярд осіб залишив в країнах перебування 1,5 трлн дол. Частка туризму у світовому експорті товарів і послуг становить майже 13%, а в країнах Європейського Союзу – 14%. За прогнозами фахівців Всесвітньої туристичної організації, в 2020 році кількість подорожуючих складе 1,5 млрд., і вони зможуть «залишати» індустрії туризму 2-3 трлн дол.

За відвідуваністю Україна входить в топ-12 в світовому рейтингу [3]. Іноземні туристи в нашій країні перебувають не менше 4-х діб та витрачають при цьому близько 600 дол. США. У таблиці 1 представлений ТОП-рейтинг ВТО.

Таблиця 1
ТОП-рейтинг ВТО «світовий туристичний барометр»

№	Країна	№	Країна
1.	Франція	7.	Великобританія
2.	Китай	8.	Німеччина
3.	Іспанія	9.	Австрія
4.	Італія	10.	Росія
5.	Туреччина	11.	Малайзія
6.	США	12.	Україна

Туристичний потенціал України на міжнародній арені достатньо високий: курорти та рекреаційні території в державі становлять майже 9,1 млн. га (15% території), а експлуатаційні запаси мінеральних вод забезпечують використання їх в обсязі понад 64 тис. кубометрів на добу.

Історико-культурні ресурси України: на державному обліку в країні перебувають понад 130 тис. пам'яток, в тому числі понад 57 тис. пам'яток археології, понад 51 тис. пам'яток історії, майже 6 тис. пам'яток монументального мистецтва, понад 16 тис. пам'яток архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва та ландшафтних. Функціонують понад 60 історико-культурних заповідників, в тому числі близько 15 мають статус національних. У Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО – сім вітчизняних об'єктів.

Проте у 2015 році Україну відвідало рекордно низька кількість іноземних туристів. За даними Адміністрації Державної прикордонної служби України у цьому році до нашої країни завітало лише 124 тисячі іноземців, що є найнижчим показником за останні 14 років [4].

У 2013-му році країну відвідало понад 24,6 млн іноземних туристів. Причина такого істотного скорочення числа туристів в Україну – в першу чергу військово-політичний конфлікт на території нашої держави і, як наслідок, непривабливий для відвідування імідж країни. Падінню кількості іноземних туристів в Україні не зарадили навіть лібералізація візового режиму та спрощення прикордонних формальностей для учасників міжнародного руху, які отримали високу оцінку з боку громадськості ще під час проведення чемпіонату Європи з футболу у 2012 році.

За офіційними даними Державної статистичної служби та Державної прикордонної служби в 2014 році Україну відвідали 12 711 507 туристів, що на -48,5% менше, ніж за підсумками 2013 року [5]. Результатом такого стрімкого падіння стала анексія Кримського півострова, традиційно генеруючого близько третини (6-8 млн.) всього туристичного потенціалу країни.

Скорочення іноземних гостей України призвело до зміни структури туристичного потоку: лідируюча Російська Федерація, яка щорічно додає близько

10 мільйонів відвідувачів у скарбничку України, склала в 2014 році лише 2,36 млн. (з яких 1,83 гостей відвідали країну з особистими або сімейними візитами) поступившись першим місцем гостям з Молдови (4,37 млн. осіб, 96,4% з яких приїжджають з особистими візитами). Скоротилася кількість гостей й з дружньої Республіки Білорусь: 1,59 млн. у 2014 році проти 3,35 млн. в 2013 році (падіння на -52,5%).

З огляду на пропаговану посольствами та консульствами країн світу інформацію про небезпеку знаходження в Україні, більшість гостей з далекого зарубіжжя (Китай, Індія, країни Західної Європи, Латинської Америки) відмовляються або переносять поїздки, а туристи з європейських держав-сусідів (Польщі, Румунії, Угорщини, Словаччини, Німеччини) відвідують швидше прикордонні регіони України (Галичину, Буковину, Закарпаття) та, іноді, місто Київ. Тому, гостей з Європи не стає більше – скорочення за підсумками року склало – 21,1% до 3,57 млн. (проти 4,53 млн. у 2013 році), з інших країн світу – падіння на 9,7% до 0,42 млн. за підсумками 2014 року.

У 2015 році зниження інтересу до країни триває (рис. 1). Росіяни відвідують Україну ще рідше (за 9 місяців приїхало трохи більше мільйона), значно зменшилася кількість візитів громадян Узбекистану (62 тисячі за 9 місяців проти 159 тис. за 2014 рік). Натомість громадяни США і Ізраїлю сьогодні відвідують Україну частіше, ніж в минулому році. За минулий рік туристів з цих країн було 82 тис. та 102 тис. осіб, а за 9 місяців 2015 року вже 85 тис. та 120 тис. відповідно.

На розвиток туристичної сфери негативно впливає тотальна дезінформація, яку ведуть сьогодні російські ЗМІ, створення ілюзії повномасштабної війни. Однак дається взнаки й недостатня лояльність українського законодавства у видачі віз та низька якість сервісу для іноземців. Крім того, вимагає вдосконалення законодавча база, також необхідне створення єдиного державного органу, який займався б питаннями цієї сфери.

Є розуміння того, що процеси розвитку туристичного ринку повинні бути не тільки в руках туристичних компаній, але й розвиватися під патронатом вітчизняного уряду. Сьогодні для залучення туристів як ніколи гостра потреба у формуванні позитивного бренду «Україна» як всередині самої країни, так й на міжнародній арені. Тільки створивши привабливий імідж країни, відомий та зрозумілий міжнародній спільноті, ми зможемо залучити зовнішні і внутрішні інвестиції. Яскравим прикладом країн, що продемонстрували успіх у розвитку туризму навіть після важких періодів у своїй історії, є Грузія, Чорногорія, Хорватія, Ізраїль, Єгипет.

Незважаючи на майже дворазове падіння туристичного потоку в Україну, туристичний потік Києва як столиці країни тримається на порівняно постійному рівні, хоча й тут простежуються негативні тенденції. Так, за даними Державної прикордонної служби, в динаміці спостерігається поступове скорочення відвідувачів міста Києва з 660,6 тис. гостей в 1 півріччі 2013 року до 414,5 тис. в 1 півріччі 2014 року (або -37,3% у відносному вираженні), а за підсумками 3 місяців 2015 року скорочення до 199,7 тис. осіб (або на -9,5%) відносно 1 кварталу 2014 року.

За уточненими даними Головного управління статистики, м. Київ у 2014 році

прийняло 1 850 748 туристів, що у відносному вираженні на -14,8% менше, ніж в 2013 році (2,17 млн. осіб), але на 4,6% більше, ніж у 2012 році (1,77 млн. осіб). Позитивний приріст внутрішнього туризму на +10,6% до 923 тис. осіб (834,5 тис. гостей в 2013 році) не зміг нівелювати негативні зміни скорочення іноземного туристичного потоку на -41,8% до 927 тис. осіб (1594,1 тис. гостей в 2013 році). У цілому, столиця України щорічно приймає близько 1,8 млн. туристів з незначними коливаннями в більшу або меншу сторону [5].

Іноземних туристів приваблює привітність українців, кухня та розваги і зовсім не дратує інфраструктура та сервіс. Такий короткий підсумок опитування 500 іноземних гостей, проведеного видавництвом «Основа» до виходу англомовного путівника по Україні Awesome Ukraine.

Іноземних туристів не задовольняє рівень обслуговування в київських закладах громадського харчування – він став неприємним сюрпризом для 45% гостей України. Претензії викликають громадський транспорт і таксі (30%), є нарікання на погані дороги (10%) і навіть бруд в громадських місцях (10%). До позитиву іноземці відносять пам'ятки та природні ландшафти, особливо Карпат та Дніпра, красу українських жінок і саму кухню.

Незважаючи на кризові ситуації в країні, потенціал розвитку туристичного бізнесу в Україні досить високий. Багато в чому всупереч політичним та економічним процесам, що відбуваються в Україні, популярність нашої країни серед іноземних туристів та операторів може зрости [6]. І вже зараз експерти одностайні – Україна має всі шанси в найближчому десятилітті стати центром міжнародного туризму.

Висновки з проведеного дослідження. Туристична галузь є однією з найбільш перспективних, динамічних та прибуткових в світовій економіці. Все більше країн світу перетворюють туризм в ключовий фактор соціально-економічного прогресу за рахунок експортних доходів, створення робочих місць і підприємств, розвитку інфраструктури.

У результаті вкрай нестабільної соціально-політичної та складної економічної ситуації, в Україні істотно знизився туристичний потік з-за кордону, що негативно позначилося на діяльності туристичного сектора нашої країни. Позитивний прогноз вірогідний за умови збільшення потоків іноземного групового та індивідуального туризму. Експерти стверджують, що Україна має високі оцінки та схвальні

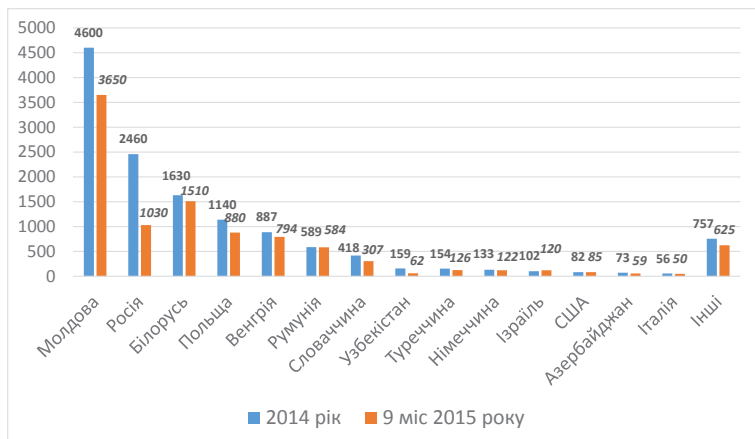

Рис. 1. Динаміка подорожуючих іноземних громадян до України за даними Державної прикордонної служби, тис. осіб

відгуки міжнародних рейтингових агентств: Globe Spots, National Geographic, Trip Advisor, The Lonely Planet, які після проведення «Євро-2012» підняли туристичні прогнози країни з «аутсайдер» до «це необхідно побачити», змінили сприйняття України до рівня затребуваних туристичних напрямків.

Залучити туристів допоможе відновлення історичної цінності багатьох міст, а також реконструкція туристично-оздоровчих комплексів. Ще одним важливим моментом вважають проведення різних міжнародних заходів, які зайвий раз пропагують Україну в світі.

Поки ж основним фактором залучення туристів в Україну є стабілізація ситуації на сході – істотний фактор, який вже привернув негативну увагу до нашої країни. Тому туристи почнуть активно відвідувати Україну, тільки коли будуть впевнені у своїй безпеці перебуваючи в країні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Международный туризм принес 1,4 триллиона долл. США в экспортных поступлениях [Электронный ресурс] // Официальный сайт ЮНВТО. (14.05.2014). URL: < <http://media.unwto.org/ru/press-release/2014-05-14/mezhdunarodnyi-turizm-prines-us14-trilliona-v-eksportnykh-postupleniyakh> >
2. International Tourist Arrivals. International Tourist Receipts: UNWTO Tourism Highlights. Madrid, 2014.
3. UNWTO World Tourism Barometer 2013. Available at: http://utgcompany.com/static/content/download3/Hotels_2013.pdf
4. Компания «Socmart» [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.socmart.com.ua/>
5. Державна служба статистики України [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. UNWTO World Tourism Barometer 2013 [Electronic resource] / Available at: http://utgcompany.com/static/content/download3/Hotels_2013.pdf

УДК 339.9.012

Крючков С.С.

*аспірант кафедри міжнародних фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету*

МІЖНАРОДНИЙ РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

У статті розглянуто основні засади та особливості становлення міжнародного ринку фінансових послуг на сучасному етапі. Розкрито підходи вітчизняних та зарубіжних науковців до визначення сутності поняття «світовий ринок фінансових послуг». Проаналізовано вплив глобалізаційних процесів на формування умов розвитку міжнародного ринку фінансових послуг. Визначено структуру та функції світового ринку фінансових послуг. Окреслено особливості розвитку ринку фінансових послуг України та механізми його ефективної інтеграції в систему міжнародних економічних відносин.

Ключові слова: фінансові послуги, глобалізація, Світова організація торгівлі, ГАТС, капітал, інвестиції.

Крючков С.С. МЕЖДУНАРОДНЫЙ РЫНОК ФИНАНСОВЫХ УСЛУГ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ МИРОВОГО ХОЗЯЙСТВА

В статье рассмотрены основные принципы и особенности становления международного рынка финансовых услуг на современном этапе. Раскрыты подходы отечественных и зарубежных ученых к определению сущности понятия «мировой рынок финансовых услуг». Проанализировано влияние глобализационных процессов на формирование условий развития международного рынка финансовых услуг. Определены структура и функции мирового рынка финансовых услуг. Определены особенности развития рынка финансовых услуг Украины и механизмы его эффективной интеграции в систему международных экономических отношений.

Ключевые слова: финансовые услуги, глобализация, Всемирная торговая организация, ГАТС, капитал, инвестиции.

Kriuchkov S.S. INTERNATIONAL FINANCIAL SERVICES MARKET UNDER GLOBALIZATION OF WORLD ECONOMY

The article deals with basic principles and peculiarities of the present-day international financial services market. Approaches of domestic and foreign scientists to determine the nature of the concept of «global financial services market» are revealed. The impact of globalization on the formation of the international financial services market conditions is identified. The structure and functions of the global financial services market are determined. Features of the financial services market development in Ukraine and mechanisms for its effective integration into the international economic relations are outlined.

Keywords: financial services, globalization, World Trade Organization, GATS capital, investment.

Постановка проблеми. Фінансова глобалізація знайшла своє вираження у трансформації локальних фінансових ресурсів у міжнародні, загальному збільшенні транскордонних потоків інвестування та, відповідно, розширенні обслуговуючих їх ринків фінансових послуг, а також у підвищенні ролі цих ресурсів у світовому економічному розвитку. Таким чином, розширення світогосподарських зв'язків висунуло необхідність формування міжнародного ринку фінансових послуг, що забезпечує акумуляцію і перерозподіл фінансових ресурсів відповідно до обсягу і динаміки попиту та пропозиції на них на світовому ринку капіталів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань становлення міжнародного ринку фінансових послуг в умовах глобалізації присвячено ґрунтовні наукові доробки багатьох вітчизняних учених-економістів, зокрема Н.М. Внукової [1], В.П. Левченко [2], А.А. Болдової, [3; 4], В.Л. Плєскача [5]. Їхні праці зробили значний внесок у формування сучасної наукової думки щодо особливостей фінансової глобалізації сьогодення. Однак динамічний розвиток міжнародного ринку фінансових послуг обумовлює появу нових проблем та характерних рис його функціонування, що визначає необхідність подальших досліджень.